

Előfizetési árak:

Egy évre . . .	20.— P
Fél évre . . .	11.— P
Negyedévre . . .	6.— P
1 hóra . . .	2.— P
Egyesszám ára .	—50 P

SZEGEDI SZEMLE

VÁROSFEJLESZTÉSI HETILAP

MEGJELENIK MINDEN HÉTEN

Szerkesztőség:
Dugonics-tér 2. I. em.Kiadóhivatal:
Dugonics-tér 12.
»Prometheus«-nyomda

Felelős szerkesztő és kiadó: GERŐ DEZSŐ

Klebelsberg Kuno gróf kultuszminiszter nyilatkozik a Szegedi Szemlének

Hágáról, a jövőévi és a későbbi szegedi építkezésekről, a szegedi színházról,
Pásztor János ajándékszobráiról és az inségmunkások nagy számáról,
ami — biztató jelenség.

Egész szeged egyetlen várakozás. Most, hogy már tiszta képet nyertünk Hágáról és új remények simogató érzése csillapítja a felzaklatott lelkeket, Szeged egész társadalma a város nagy képviselője és jóakaratu barátja, Klebelsberg Kuno gróf felé fordul: vajjon az új helyzettel elhárultak-e azok az anyagi akadályok, amelyek lehetetlenné tették építő programjának gyors megvalósítását?

A közvéleménynek ez az elementáris erővel megnyilatkozó érdeklődése szinte parancsoló szükségképpen tette, hogy felkeressük az «alkotó minisztert» hivatalában és megkérjük őt, nyilatkozzék a Szegedet érintő legaktuálisabb kérdésekről.

A miniszter gyengélkedik, de azért kora reggeltől késő délutánig dolgozik. Egyszerű ebédjét behozzák hivatali szobájába, de ez nem hátráltatja abban, hogy a Szegedi Szemle szerkesztőjét magához hívassa és nyilatkozzék, lekötőlező kérdésekkel, a felvetett kérdésekre:

Hága

— A hágai eredményeknek, — mondotta a kultuszminiszter, — *fenntartás nélkül örülnünk lehet.* Hiszen 4-500 millió pengő friss pénz jut az országba, ami elenyésző kis összeg hiján nálunk is marad. A helyzet ugyanis összehasonlíthatatlanul kedvezőbb, mint a tavalyi, amikor 270 millió pengő passzívát mutatott ki külkereskedelmi mérlegünk. Az idén ez a mínusz 20 millióra olvadt le, tehát csak ennyit kell fedeznünk a nagy kölcsönből; *a többi teljes egészében alkotásiakra és beruházásokra fordíthatjuk.* Ez egyszeriben véget fog vetni az ország hitelválságának, aminek jótékony hatását mindenki érezni fogja.

— Ami ezzel kapcsolatosan a kultuszminisztérium jövő költségvetésének kibővülését illeti: bizonyos, hogy a kultusztárca is megfelelő mértékben részesedik a nagy kölcsönből,

azonban az egyetemi építkezéseket nem forszírozhatjuk mégsem erőltetettebb tempóban, mint azt eredeti programunkban megszabtuk;

a kultusztárcanak még más, rengeteg megoldani valója is van.

Az építkezések három periodusa

— A kultusztárca szegedi építkezéseit, mint ismeretes, *három periódusba* osztottuk eredetileg is. Az elsőbe tartoztak a klinikák, amelyek már elkészültek; a másodikba a Templom-tér épületei, amikből a belvárosi plébánia mellé kerülő, ugynevezett «D»-épület még hiányzik; — a harmadik periódus a Wälder-tervezte bonetani és törvényszéki orvostani fakultások épületei, az elmeklinika és a szemklinika kifejlesztése.

Ebben az esztendőben

okvetlenül hozzáfogunk a Boldogasszony-sugárut saroktelken annak a hatalmas internátusnak építéséhez, amely voltaképpen három intézmény:

az Eötvös-kollégium, a tanítók és a gyógyszerészeti fakultás

internátusait foglalja magába. Erre már az ezévi költségvetésbe 900 ezer pengőt felvettünk. Folytatjuk a templom téri egyetemi épületek

belső berendezését és felszerelését,

ami közel egymillió pengő újabb szállítást jelent; kiépítjük a püspöki rezidencia saroktraktusát, ami ugyancsak 600 ezer pengős munka. Más kisebb investíciókkal együtt

1930-ban mégis újabb 3 millió pengős állami építkezés

kezdődik Szegeden ez év tavaszával, egyedül a kultusztárca részéről. Többre én ebben az esztendőben képtelen vagyok.

1931. júliusában kerül sor a D-épületre

és talán még a harmadik periódus valamelyik objektumára, de ezekre nézve ma még nem tehetek semmiféle kötelező nyilatkozatot. Közben persze lesznek «műsoron kívüli» építkezések is: mindez egyelőre még csak tervezgetés. Valószínű, hogy

a Templom-tér további kiképzéseképpen

a tér nyugati oldalán, (a püspöki intézmények mellett) az egyetemi épületek stílusában *nagy lakóházat emelünk az egyetem tanári kara számára.* Ennek a teleknek felét már megszereztük; a másik részén még földszintes házaeskák állanak.

— Mindent összevetve:

Szegednek nincs oka a pesszimizmusra,

hiszen olyan mértékű építkezéssel, amilyen a közelmúltban folyt és amire a jövőben már a hatóság és a magántőke részéről is számíthat: egyetlen más magyar vidéki város sem dicsekedhetik. Ez az oka annak, hogy én

a szükségmunkákra jelentkezők nagy számában is csak megnyugtató jelenléteket látok.

Hiába: Szeged hozzászokott a folytonos munkához és akármilyen alkalom is jelentkezik, nem akarja dolgozó-készségét gyümölcsezetlenül hagyni. Természetesen, mint mindenütt, Szegeden is komoly a helyzet, de biztos értesüléseim vannak arról, hogy sokan jelentkeztek inségmunkára olyanok is, akiknek helyzete ezt nem tette volna okvetlenül szükségessé.

A házikezeléses színház problémája

— A szegedi színház problémája, — folytatta kultuszminiszter —, tudomásom szerint megoldást fog nyerni az egyedül helyes elv:

a házikezelés fenntartásával.

A felmerült bajok eredete, úgy gondolom, a tár-

sulat túlméretezésében rejlik. Ezt a jövő évadban kerülni kell. De

a műsor összeállításában is voltak hibák,

mert túlzott mértékben a *Budapesten előadott darabok után igazodott* és az itt bemutatott dolgokat igyekezett Szegedre vinni.

Ez, véleményem szerint, merőben hibás szempont. Szeged ne akarjon az ország második Budapestje lenni,

mert ez, amellet, hogy megfosztja saját egyéniségétől: *sohasem fog neki sikerülni.* Ha erre törekszik: *az idők végezetéig reménytelen hisváros marad.* A szegedi színháznak

hiányzik a megfelelő európai látkörű dramaturgia,

aki szindarabok dolgában *közvetlen hidverő munkát fejtene ki Szeged és a külföld között,* Budapest megkerülésével; aki a külföld szinpadirodalmának java-termését átvinné, azt magyarrá formálná és így hozná Szegedre. A kulturált külfölddel való kapcsolat megszüntetné az ország ugyszólván minden színházának ezt a mai, Budapesthez igazodó *türhetetlen uniformitását.* Ez az, amit én a magyar kultúrának minden más terén a *Collegium Hungaricum*-ok létesítésével meg akartam akadályozni. Egy közvetlen Szeged—Bécs, Szeged—Berlin, Szeged—Róma, stb. kapcsolat a nyugati nagy kultúr államok ezernyi irodalmi és művészi remekét vihetné Szegedre, felmentve őt attól, hogy kizáróan a budapesti lehetőségektől és — mentalitástól függjön.

— Ami tőlem tellett, megtettem a szegedi színház támogatására. Az irodalmi értékű előadásokhoz

A szegedi selyemtermelési kísérletek és sok mindenféle

Irtó: Krecsmárik Endre tanár.

Már az előbbi írásomban fejtegettem, hogy Szeged nem szűkölködik különlegességekben. Azonban akkoriban mélyen hallgattam egy nem mindennapi, jelentőségteljes specialitásról. Hosszas lelkitusa után aztán könnyíteni akarván lelkiismeretemen, most utólag és pótlólag mégis csak vallomást teszek a híres *szegedi papucsokról* is.

Máshol a fecske, gólya érkezése jelenti a tavaszt, Szegeden pedig a paprikavörös, formás kis papucsok megjelenése a menyecskék fürge lábán. Ez a népszerű holmi kényes jószág azért, mert rendszeren egy, *nem a férfi győzelmét hirdető,* különleges családi kormányformának ékes színbóluma. Valaki azt mondhatná, hogy Szegeden semmi létjogosultsága sincs a papucs-kormányoknak, mivel a szintén jónévű *szegedi bicska* nagy agilitása éppen a szegedi férfiak harcra termett, «nagy természet» mellett szól. Igen ám, de valaki megjegyezte, hogy ez a férfivirtus csupán a házon kívül, tehát nem a családi hadszíntér területén belül jelentkezik.

Öszintén szólva, az eddig elmondottaknak annyi

közük van a selyemtermelési kísérletekhez, mint a kocsmáknak az országos vegyikísérleti állomáshoz. Azaz, hogy pardon! nem egészen jó a hasonlat. Hagyományos szokásként ugyanis a kurtakocsmákban szoktak történni némi vegyi mis-másolások s szerény nézetem szerint Szeged ármentesítését nem védgáttakkal kellene elintézni, hanem kocsmákkal kellene teletűzdelni a Szeged-környéki Tisza mindkét partját. Holt biztos, hogy a legnagyobb vizáradások idején is dőbbenetesen alacsony vize lenne Szeged alatt a Tiszának.

Mielőtt közvetlenül magára a selyemtermelési kísérletekre térnék át, a történeti hűség kedvéért meg kell említenem azt is, hogy nekünk már a mohácsi vész előtt is óriási marhaexportunk volt Olaszországba, Ausztriába, Németországba, stb. Nem hiába jegyzi meg egy 1904-ben nálunk járt, előkelő angol kutató, hogy a nagy intelligenciájú magyarok között még az egyszerű paraszt is «natures gentleman», született gentleman, «*de még a háziállatoknak is nagyobb volt az önérzetük, mint másutt*». Ezt bizonyítja a *nürnbergi ökör* esete. 1708-ban ugyanis akkora lehetett nálunk a németgyűlölet, hogy még cimeres szarvu magyar ökör sem tűrte el a sértést, ha német oldalról történt. Az eset a következő: 1708-ban nagy marhaszállítmány érke-

lassankint mégis több és több ember fog elmenni, ha az a nevelő hatás, amit egy színháznak ki kell fejtenie, megérleli a gyümölcsét. Az igaz művészet az irodalomban is megtalálja útját a lelkekhez.

— Ugyan, nézze meg

Pásztor János szobrai,

— mondotta most hirtelen, átmenet nélkül a miniszter —, amiket Szegednek készíttettem. Nekem nagyon tetszenek és azt hiszem, a művész legkiválóbb alkotásai közül valók. Ugy gondolom, hogy a *Stefánia-sétányon, a kiosk előtti terras* megfelelő környezetet nyújt. Ámbár

a Széchenyi-téri megoldás gondolata talán még szimpatikusabb lenne,

egy mesterséges tömedence peremének két oldalán. A két szobor állatalakjai már most úgy készülnek, hogy csöveket lehet a belsejükben elhelyezni, mert számítunk azzal, hogy esetleg mint *szökőkutak* is

alkalmazhatók legyenek. Ebben az esetben kíváncsi lenné, véleményem szerint, a *Széchenyi-tér néhány szobrát elvinni mai helyéről és a város különböző pontjain állítani fel*. Ezzel bizonyos

jótekonny művészi decentralizációt

sikerülne elérni Szegeden, amelynek most ugyyszólván *egyetlen egy centrális pontja van csak*: a Széchenyi-tér. Ez pedig tipikusan kisvárosi tünet. Szegednek az egész város területére el kell osztania egy-egy műalkotását, hogy majdan, mint magok, ezek köré valóban nagyvárosiasan kiképzett és kikapított városrészeket lehessen fejleszteni...

Ezután még más szegedi problémáról is nyilatkozott a miniszter, majd, a közel egyórás kihallgatás után búcsút vett tőlünk, hogy délután negyed háromkor fogadja a — sorra következőket.

Gerő Dezső.

Mit hozhat Hága — Szegednek?

Somogyi Szilveszter dr. bizalomteljes nyilatkozata a hágai megegyezés jótekonny hatásáról Szegedre nézve. — Milyen tervek megvalósítását teszi lehetővé az új helyzet?

Hága...

A megegyezés hírére az egész ország megkönnyebbülten fellélekzett és újra bizalommal tekint a jövő elé. Tagadhatatlanul nagyok az eredmények, amiket Bethlen István gróf hősies küzdelme kiverekedett Magyarországnak és a *Nemzeti Bank váltóleszámitolási kamatlábának csökkentése* a megegyezett helyzetnek legelső kézzelfogható, örömdetes bizonyítéka.

Ilyen körülmények között magától értedődik, hogy min-

den mást felülmúló érdeklődéssel várjuk azokat az intézkedéseket, amelyek az ország pénzügyi szuverenitásának helyreállása és a külföldi kapcsolatok megerősödése révén, az általános gazdasági helyzet megjavítását célozzák. Vannak pesszimisták, akik még most is aggodalmaskodnak és a hágai megegyezés sorai között olyan terhektől félnek, amelyek erősen problematikussá teszik a köztudatba átvitt eredményeket. Velük szemben azonban vannak rajongó optimisták, akik nem néznek a távoli jövőbe, hanem meglegszenek a

zett Nürnberg németországi városba, Magyarországból. Éppen a templomból fordultak ki a lakosok, mikor az egyik hívő botjával, csupa kedvtelésből, rávágott az egyik ökorre. Az állat, ugylátszik éppen nem volt germanofil érzellemmel telítve, az ütésre felbőszülve, széttepte béklyóját s a támadót agyon-taposta. Közben az egész csorda megvadult és valóságos vérfürdőt rendezett a nürnbergi polgárok között.

Máskülönben a mohácsi vész előtt elég jó idők jártak, lévén 10 frt egy pár ökor s száz darabra négyet adtak ráadásul. A török hódoltság idejében is elég sok marhánk volt, mivel a török nem akadályozta állattenyésztésünk fejlesztését, viszont az adót is szorgalmasan és bőségesen szedte s a buzgó adófizetőknek a nagylelkű szandzsákbégek irtak is szép köszönőleveleket, tussal, arany porzóval hintve. Nagy ur volt az alkapitány is, az albég, kit a nép következetesen *olajbégnak* hívott, talán a «nyakolaj» után? A törökök kitakarítása után azonban a császári hadak nemcsak a törököt verték ki, az Alföld szarvasmarhaállományát is teljesen kipusztították. Ez aztán igazi mohácsi vész volt! Nem csoda aztán, ha a nép németet látott, a végrehajtóval egy nívóra helyezte s keresztet vetvén magára, alkalmasint Dante poklának feliratát mormolta

magában: «*Lasciate ogni speranza!*», «hagyjatok fel minden reménnyel!»

Mivel még mindig nem esett szó a szegedi selyemtermelési kísérletekről, a türelmetlenebb olvasó bizonyára bosszusan fogja felém dörögni az évekkel ezelőtt népszerűvé vált belpolitikai szállóigét: «elő a furóval!» Amint kifejtettem a török időkből, a szandzsákbégek helyenként halastavakat is létesítettek, hogy a háremhölgyeket bőséges haltáplálékkal láthassák el, mivel az feltűnően fokozta a hölgyek vonzalmát. (Most már kezdem érteni, miért olyan vonzó a halászlére fogott szegedi menyecské is?) Hogy a szegedi, selyemtermelési kísérletekről óhajtottam írni, erre egy 1789-ben megjelent kis mű adott kedvet, melyet Pécsen nyomtatott Bódei Bódos Ferenc, Baranya vármegyének a selyem-miveltetésben viceinspektora «A selyemeressztő bogarakról, stb.» címen. Szinte meglepő, hogy már 1769-ben foglalkoztak nálunk selyemhernyótenyésztéssel. A határörvidéken I. Lipót alatt történtek az első selyemtermelési kísérletek. Óriásit lendült Mária Terézia s II. József császár alatt. Volt idő, hogy hazánkat Európa legelső selyemtermelő államai között emlegették. A viceinspektor ur saját szemével látta 1786-ban, a «budai fonyóházban», amikor az olaszok selymet vásároltak tőlünk. A XVIII. század

momentán kivivott sikerekkel és minden bajok gyökeres orvoslását remélik a hatalmas külföldi államkölcson megvalósításától. Tagadhatatlan, hogy ezek vannak tulsúlyban, amit az elmúlt esztendő sulyos gazdasági eseményeinek hatása alatt már lélektani alapon is meg lehet érteni. Kimondjuk nyíltan: *mi is az örvendezők közé tartozunk*, akik boldogok vagyunk, hogy az események megcáfolták a jövőtől való félelmünket és férfiasan korrigálhatjuk álláspontunkat legközelebbi esztendő eseményeit illetően. Igenis: mi magunk is remélve-reméljük, hogy ez a sokat szenvedett város most már rohamos léptekkel halad fejlődésének újabb állomásai és gazdasági megerősödése felé. Bizva-bizunk abban, hogy a szerencsés hágai megoldás *Szegedre nézve is rövidesen éreztetni fogja hatását* és mindazok a beruházások, amelyek fedezet híján az álmok világába tartoztak; mindazok az intézmények, amelyek elé eddig elháríthatatlannak látszó akadályok tornyosultak: most mégis megvalósulhatnak. Szent meggyőződésünk, hogy a város anyagi ereje most már meggyobbodik és mivelhogy minden alkotás végeredményben ezen mulik: most már a város fejlődésének mindazok a vitális feltételei kielégítést nyerhetnek, amelyek nélkül modern nagyvárost el sem képzelhetők.

E lap hasábjain már annyiszor kifejtettük ebbéli szempontjainkat és óhajainkat, a sürgős és szükséges alkotásokat, amelyek hygéniai, esztétikai, kulturális és szociális szempontokból nálunk még hiányzanak, hogy feleslegesnek tarjuk ismétlésbe bocsájtkozni. Ezek helyett sokkal érdekesebbnek tartottuk Somogyi Szilveszter dr. polgármestert megszólaltatni, akihez azt a kérdést intéztük, hogy *mit vár a történetek után? Mit gondol: mit jelent Hága Szegednek?*

A polgármester kérdésünkre az alábbi, igen érdekes és mindenre kiterjedő kijelentéseket tette:

— Egy pillanatig sem lehet kétséges, hogy a miniszterelnök az ország érdekében nagyjelentőségű és örvendős eredményeket ért el Hágában. Ennek a sikernek reánk, szegediekre nézve legelső következményét abban látom, hogy

az az 1.400.000 pengős hiány, ami költ-

ségvetésükben a bevételek rovatában nem valósult meg, csökkeni fog

az által, hogy a törpebérlok könnyebben jutván pénzhez, megfizethetik hátralékaikat. Persze, tulás lenne abban reménykedni, hogy ezt a hátralékot sikerülni fog teljes egészében behajtánunk, meggyőződésem azonban, hogy záros határidőn belül legalább 5-600.000 pengőre csökken.

— Költségvetésünkben ez a közel másfélmilliós hiány két-három esztendő alatt halmozódott fel. Alapos reményünk van arra, hogy a következő esztendőben már minden bérlőnk eleget tehet bérfizetési kötelezettségének, tehát újabb hiányok nem fognak fellépni. Várható továbbá, hogy a kereseti adó, forgalmi adó, a pótagó, stb. révén befolyó összegek biztosabb és nyugodtabb költségvetés összeállítását teszik lehetővé, amelyben a kontemplált bevételek valóban meg is fognak valósulni.

— Most már nem látom akadályát annak, hogy a város a közel jövőben

összes függő kölcsöneit egyetlen hosszú-lejáratú kölcsönre változtassa át,

ami mindenesetre megnyugvást jelent majd a kiadási mérleg elkészítésénél is. Az így átalakított hosszulejáratú kölcsön hozzávetőleges számítással 5-6 millió pengőt tesz ki, aminek évi amortizációja így mégsem fog elviselhetetlen terhet jelenteni a város adozó polgárságának.

— Mindeh jel arra mutat, hogy a hágai meg egyezés a magánosokra, jelesül a *magángazdaságra nézve is jótékony hatással lesz*. Hiszen ennek első jelét máris tapasztaltuk a kamatláb csökkentésében és ez az, amit a nagyközönség, mindenre való tekintet nélkül, legelőször érez meg. Mert a világ-gazdaságra is hatással van az, hogy a keleti jóvátételnek immár akuttá vált problémáját sikerült

kilencvenes éveiben az európai hírvé szarvasi, gyakorlati gazdasági-ipari tanintézet növendékei 40 mázsa selymet termeltek. A selyemláz legerősebb fellobbanása a pesti Valeró-selyemfonó-szövőgyár létesítése volt. Politikai és gazdasági zavarok azonban sem a selyemtermelést, sem a selyemipart nem tudta valami tulmagas fejlődés fokára emelni mind a mai napig.

Szeged, bár a selyemtermelő délvidék szomszedságában van, sohasem mutatott különös hajlamot az intenzívebb selyemtermelésre. A tanyai lakosság helyenként, eperfaszükében pöszméte-, ribizke- és diófalevéllal is eteti a hernyókat Nagy reményekre jogosító kísérletek vannak azonban legújabbán a hozzánk telepített áll. polg. tanárképző-főiskolában. Erről az intézetről eleinte a szegediek csak annyit tudtak, hogy amióta Szegeden van, azóta jóval több a kivilágított ablak, esténként, a Boldogasszony-sugáruton. A gyakorlati iránya folytán is hatalmas kulturális tőkét jelentő intézet mind

jobbán belekapcsolódik Szeged gazdasági életének fejlesztésébe. A selyemtenyésztés fellendítése érdekében a biológiai tanszék vezetősége a város belterületén is eperfa-sövények telepítésén fáradozik. Az eperfa nemcsak a selyemhernyók táplálkozását célozná, de kitűnő rostjával szövő-fonó kísérletek is történnek majd, nem is szólva arról, hogy az eperfa cellulózéja elsőrendű *papirosanyag*. Kísérletek történnek a főiskolában oly növények termesztésével is, melyek az eperfát kitűnően tudnák helyettesíteni a hernyók táplálkozásánál. Sőt nagyon figyelemreméltó az a törekvés is, hogy a szárított eperlevelek lisztjéből a hernyók számára télen is könnyen felhasználható mesterséges takarmányt készítsenek. Már az eddigi vizsgálatok is megállapították, hogy az eperfa leveleinek tápértéke meglepően nagy.

Az a szédületes összeg, melyet selyemárúkért külföldre adunk, egész szépen nálunk maradhatna.

REMINGTON írógépek képviselője.

Portable 20 pengős havi részletre Speciális amerikai rendszerű **Az író és sokszorosító-gépek** Javító Használt gépek **irodabutor-gyár.** pek kellekeiből nagy raktár. **műhely. pek 40 P-től.**

WIRTH és RENGEY Horváth Mihály-u. 7. Telefon 12-21 szám.